

HØRING – Pilegrimsmotivet som nasjonal satsing

Høringssvaret kommer fra Rendalen kommune, Lia Gård i Rendalen og Åmot kommune.

Innledning

Vi slutter oss til Kirke- og kulturdepartementet sin utredning "På livets vei. Pilegrimsmotivet – et nasjonalt utviklingsprosjekt" med de kommentarer som fremkommer i høringssvaret. Vi er svært glade for det utviklingsarbeidet som skisseres for å samordne, styrke og videreutvikle pilegrimsmotivet i Norge.

Vi finner det naturlig og riktig som det er foreslått at et nasjonalt pilegrimssenter legges til Trondheim, med Nidarosdomen som pilegrimsmål og forankret i Olavsarven. Det er viktig som det videre foreslås at det legges regionale sentere til regionale fagmiljøer, knyttet til de respektive ledene rundt omkring i landet. Dette er viktig for å samordne og videreutvikle det lokale arbeidet og styrke den regionale forankringen av modellen.

Det er viktig at det legges til rette for stimuleringsiltak der lokale miljøer kan søke økonomisk støtte. Oppretting av et større pilegrimsfond der avkastningen kan gå til utvikling av rimelige overnattingssteder og utvikling av næringsliv tilknyttet pilegrimsmotivet er viktige tiltak. Det er naturlig at et videre arbeid bygger på arbeidet i Pilotprosjekt Pilegrimsleden og i samhandling med prosjektet i resten av prosjektperioden. Blant annet utvikling av flere overnattingstilbud og småskalatilbud for vandrere er viktig i utviklingen av pilegrimstradisjonen langs Østerdalsleden.

I utredningen foreslås det permanente utvalg og møteplasser for pilegrimsliv og reiseliv. Vi mener vi allerede har et fundament for dette lokalt gjennom Pilegrimsforum i Rendalen, likedan gjennom det arbeidet som har vært gjort lokalt i Åmot, og regionalt gjennom pilegrimsnettverket for Østerdalsleden. Dette har vært uvurderlig hjelp og nytte for det praktiske arbeidet, for koordineringen og videreutvikling av pilegrimstradisjonen i regionen. Vi mener også at vi har synliggjort oss positivt nasjonalt gjennom dette arbeidet.

Tilknytning fra Åmot viktig i arbeidet videre

Frivillige, kommunene, næringslivet og kirken samarbeider allerede godt i regionen for å utvikle pilegrimstradisjonen og synliggjøre dens muligheter, tilknytningen sørfra vil ytterligere revitalisere arbeidet.

Pilegrimstradisjonen er godt dokumentert ved at det er mange navn knyttet til pilegrimstradisjonen i Åmot.

Pilegrimsskjæret og Nesvangen i Åmot har vært vegknutepunkt for pilegrimer.

Sydfra kom trafikken langs Glåmdalen fra Kongsvinger via Elverum eller østfra Finnskogleden ved Søre Osen over Kråksæterberget og kongsgården i Bergslia. At hovedleden gikk langs Glomma er tidligere godt dokumentert. At det også gikk en pilegrimsled via Finnskogen var noe vi mente å vite før – nå kan vi dokumentere dette.

Fra Hamarkaupangen kom trafikken via Elverum om Rokokjerkja over Glomma ved Grundset sund, eller Pilegrimsvelta som lå syd for der Skogmuseet befinner seg i dag. Det var i tillegg en mye brukt farled og tverrforbindelse over Hedemarksvidda, jfr. stedsnavnet St. Olav. Denne kom ned til Glomma ved den gamle Åmotkjerka og knyttet seg til Allfarvegen/ Pilegrimsleden over Rødsmoen via Kilde sund ved Nesvangen og Pilegrimsskjæret.

Vi vil oppsummere ved å påpeke spesielt følgende:

- *Finnskogleden, som i dag er en etablert kultursti – ble mye brukt under pilegrimsvandringene som et alternativ til hovedleden gjennom Glåmdalen.*
- *Trafikken fra Hamardomen over til Åmot og Østerdalsledene var neppe av ubetydelig omfang – den blir av Jacob B. Bull omtalt som "hovedtoget".*
- *I forbindelse med den nasjonale satsingen på utviklingen av Pilegrimsmotivet, er det vår oppfatning at revitalisering av noen viktige sideleder kan ha stor betydning. Som eksempel vil Pilegrimsskjæret i Åmot gjennom dette kunne gjenoppstå som det viktige knutepunktet det en gang var i Østerdalen.*
- *Revitalisering av tverrforbindelsen fra Finnskogleden over Søre Osen til Åmot vil kunne skape en sammenhengende natur- og kulturled gjennom hele fylket fra Eidskog i syd til Røros i nord.*

Det er etablert et svært godt samarbeid mellom Rendalen, Åmot og Lia Gård. En tilknytning til Østerdalsleden fra Åmot til Rendalen vil gi gode muligheter for dagens pilegrimer å komme med tog til Rena og vandre mot Lia Gård og videre nordover forbi pilegrimsknutepunktet pilegrimssteinen på Åkre. Det vil også være en viktig start på tilknytning og sammenkobling av Østerdalsleden og Gudbrandsdalsleden via Elverum, Løten og Hamar. Dette vil være en styrke for videreutvikling og fokus på Østerdalsleden, de unike naturområder som er her, den kulturarv som kan presenteres og den arv som danner grunnlaget for pilegrimsarbeidet.

I forbindelse med forsvarets etableringer er det gjort omfattende utgravinger og registreringer i Åmot. Knappt noe annet sted i Norge er vår kulturarv dokumentert så omfattende og grundig. Også i Rendalen er det mange registreringer og det jobbes aktivt for å presentere vår kulturarv på nye og spennende områder og måter i framtida. Det er miljøer som arbeider for utvikling av "grønn turisme" og etablerte økoturismebedrifter. Dette er områder som vi mener også vil styrke mangfold og innhold i det regionale pilegrimsarbeidet.

Østerdalsleden har unike muligheter

Vår kulturarv og natur er unik, her er et godt grunnlag lagt, mye kompetanse og godt samarbeid mellom ulike aktører.

Østerdalen rommer utvilsomt gode muligheter for ivaretagelse av de sju nøkkelbegrepene innen pilegrimstradisjonen: langsomhet, frihet, enkelhet, bekymringsløshet, stillhet, fellesskap og åndelighet. Rendalen som pilegrimsknutepunkt er befestet historisk, men også i ny tid ved virksomheten på Lia Gård. De har jobbet med pilegrimstradisjonen i hele sitt virke, de er etablerte og tar imot mennesker på en god måte hver dag hele året.

Her er også et unikt grasrotengasjement, et lokalt pilegrimsforum og ingen annen kommune kan måle seg med Rendalens 10 mil lange pilegrimsled gjennom vakkert og variert landskap. Her gir det ytre landskap godt grunnlag for den indre reise. Her finnes en unik kulturarv tilknyttet pilegrimstradisjonen, veidekultur og ulike kulturmøter. Med kunnskap og engasjement for kulturhistorien, ser man også landskapet bedre. Det autentiske, lokale kulturopplevelser, mat, nærhet til naturen, kulturminner og kulturmiljøer, er viktige forutsetninger for lokal verdiskapning.

Vårt lokale pilegrimsarbeid er forbilledlig på mange områder, det fungerer praktisk, det lokale engasjementet skaper aktivitet, ivaretagelse og videreutvikling. Som eksempel kan vi nevne etableringen av verdens første (tror vi) "Barnas pilegrimssti" i Rendalen, og at vi jobber med å utvikle pilegrimsvandring også på vinterstid. Birkebeinerne Torstein Skevla og Skjervald Skrukka som fraktet den vesle Håkon Håkonsson til Nidaros i 1206, og dagens birkebeinere på Rena danner godt grunnlag for å føre denne kulturarven videre.

Lia Gård et pilegrimssenter

Lia Gård er et fyrtårn, en raus og bebodd rasteplass, som med sitt økumeniske ståsted og unike kontaktnett både lokalt og ut i verden vil styrke pilegrimstradisjonen i Norge.

Vi støtter tanken om en medlemsorganisasjon og de tiltak som anbefales i forhold til infrastruktur, rydding, drift og merking av leden. For å styrke posisjonen og tydeliggjøre Østerdalsleden er det viktig å etablere tilknytningen til Rendalen fra Åmot og videre sørover. Vi ønsker å være en del av Hamar – Nidaros.

Som det sies i utredningen er den lokale forankringen helt avgjørende for en positiv utvikling. Videre at det er viktig at det nasjonale pilegrimsnettverket har sterke kompetansesentra i regionen, med nær tilknytning til lokalmiljøene og de respektive ledene. Sentrene må delta i det nasjonale pilegrimsfaglige nettverket. Det presiseres også at pilegrimssatsingen trenger strategisk plasserte fyrtårn, for å gi oppmerksomhet og kraft, slik at satsningen blir langsiktig og bærekraftig.

Lia Gård har et unikt nettverk i forhold til ulike trossamfunn. De har nettverk "ut i verden", bred erfaring og god kontakt lokalt, både gjennom deltagelse i det lokale pilegrimsforum, med kommunene nordover gjennom pilegrimsnettverket for Østerdalsleden, og gjennom dialog og kontakt med Nidaros. Få har som dem både detaljkunnskap og kontakt lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Som eksempel på deres unike kontaktnett kan nevnes at de 25. - 28. august skal være vertskap for et verdensomspennende dialognettverk med representanter fra rundt 30 ulike trossamfunn som for første gang møtes i Norge.

Lia Gård bør etter vår mening få en selvstendig status som pilegrimssenter, og Lia Gård/ Østerdalsleden styrkes med en stilling. Med den virksomhet som allerede er etablert på Lia kan det være vel så aktuelt med en koordinatorstilling lagt til Lia, med ansvar for samordning og videreutvikling innenfor flere områder for Østerdalsleden, da den åndelige dimensjonen vurderes å bli ivaretatt innenfor den virksomhet som allerede er etablert på Lia. Utvikling av temavandringer - det være seg for ledere, ungdom eller andre, og andre "pakketilbud" - er eksempler på oppgaver.

Det tas sikte på åpning/ gjenåpning av leden fra Rena til Åkre i 2010. Prosjekteringen av et pilegrimstun syd for Lia Gård, blant annet med bygging av egen stavkirke, er i gang og byggearbeidet vil starte så snart det formelle er i orden. Folket bygde stavkirkene, i tråd med gammel tradisjon og Lias grunntanke vil nærhet til oppgavene og verdigrunlaget stå sentralt også i dette byggearbeidet og mye arbeid foregå på frivillig basis. Fra 2011 vil deres tilbud, om samtaler og veiledning blir ytterligere styrket.

Lia Gård er både et pilegrimsmål og en bebodd rasteplass underveis. For dem er det viktig å understreke sitt økumeniske ståsted og ønsket om å være et "hjem" også for de som føler seg "hjemløse" i kirkelandskapet.

Enten det dreier seg om "langvandrere" eller "kortvandrere" ønsker de å være et naturlig sted å stoppe en dag eller to; for hvile, for samtaler, for ettertanke og refleksjon, eller for å utforske og oppleve stedet og området.

Selv om Lia Gård har mye ressurser, er det viktig for dem også å understreke at utviklingen av pilegrimsvandringen gjennom Østerdalen, og Lia Gård som et pilegrimssenter, vil være avhengig av at det er et apparat som kan koordinere tilbudet og gi service og assistanse til vandrerne.

Rendalen 15.april 2009

Ingeborg og Sigmund Bø, Lia Gård
Stein Halvorsen, kulturleder Åmot kommune
Toril Andreassen, kultursjef, Rendalen kommune